

Луків Катерина
Житомирський державний
технологічний університет
Науковий керівник:
к.і.н., доц. Шпиталенко Г.А.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗАЙНЯТІСТЬ МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКОМУ ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Ст. 3 Закону України „Про зайнятість населення” визначає, що: кожен має право на вільно обрану зайнятість. Права та свободи громадян визнані Конституцією України від 28 червня 1996 р. найвищою цінністю, а їх реалізація є головним напрямом і змістом діяльності демократичної держави. Відповідно до ст. 43 Конституції України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. У п. 2 ст. 43 Конституції України наголошується, що держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. В Україні заборонено будь-яку дискримінацію у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей. Відповідно до ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Серед проблем, які має розв'язати Закон – посилення мотивації працівників та роботодавців до легального працевлаштування, зниження рівня молодіжного безробіття, покращення ситуації із зайнятістю людей зрілого віку, встановлення зв'язку між освітою та ринком праці, подолання дефіциту можливостей для професійного зростання особи, підвищення темпів створення нових робочих місць.

Проблема затятості молоді є особливо актуальною. Адже саме молодь є однією з найуразливіших і найменш захищених категорій населення і потребує особливого правового захисту з боку держави.

Питанням реалізації трудових прав молоді приділена значна увага в працях А.І. Шебанової, А.М. Гаврилова, О.М. Бляхман, Д.О. Карпенка, Б.К. Бегічева, В.С Венедіктова, О.І. Процевського, В.В. Жернакова, О.М. Ярошенка, О.С. Реус, Ю.М. Щотової тощо. Вказані роботи не втратили наукової цінності, однак, зважаючи на сучасні політичні, соціальні та економічні зміни, сформульовані в них висновки потребують переосмислення, а окремі аспекти – додаткового вивчення. Не можна не погодитися з О.М. Ярошенком, який вважає, що ситуація, яка протягом останніх років склалася із зайнятістю та працею молоді, без перебільшення є напруженою та має тенденцію до погіршення. Боротьба за виживання вітчизняних підприємств призводить до погіршення умов праці, в тому числі молоді. Тим часом можливості молодих людей обмежені через їх низьку конкурентоздатність порівняно з іншими категоріями населення. Також слушною є думка Ю.М. Щотової, яка наголошує на особливій соціальній незахищеності молоді.

Дійсно, молоді люди досить часто зазнають труднощів при реалізації права на працю. Роботодавцям потрібні досвідчені кадри, тому молодій людині без досвіду роботи працевлаштуватися нині непросто. Сьогодні зростає необхідність підвищити соціально-правовий захист права на працю молоді (особливо у віці до 18 років). Значні зміни характеру та умов праці, пов'язані з впливом соціально-економічних умов, потребують введення нових та перегляду діючих норм про умови праці й надання додаткових гарантій щодо трудових прав молоді. Хоча державою передбачено деякі додаткові гарантії зайнятості, надання першого робочого місця, обмеження щодо звільнення, додаткові соціальні гарантії, обов'язкові щорічні профілактичні медичні огляди тощо, їх не можна назвати значними заходами соціального захисту молоді. Так склалося, що через недостатній практичний досвід, відсутність професійних знань, моральну невідповідність до конкуренції молоді досить проблематично реалізувати своє право на працю. Роботодавці віддають перевагу спеціалістам з досвідом, а кандидатам без досвіду пропонують мізерну заробітну плату або вакансію, дуже далеку від набутого фаху. Такі умови здебільшого не можуть задовольнити очікувань молоді.

Отже, захисту трудових прав необхідно приділяти більше уваги, бо це є однією з головних передумов стабільного демократичного розвитку нашого суспільства на шляху євроінтеграції. Проблема зайнятості молоді в Україні хоч і пов'язана із загальною ситуацією у сфері зайнятості, але має свої специфічні ознаки, що потребують прийняття конкретних рішень.

Варто зауважити, що уніфікованого розуміння поняття „молодь” немає. Оскільки воно досліджується не тільки юридичною наукою, а й соціологією, економічною теорією, філософією, медициною та іншими галузями, існують різні думки, насамперед щодо вікової межі. Так, А.І. Громова, С.Н. Іконникова та В.І. Лісовський визначають верхню вікову межу молоді у 25 років. Ю.М. Щотова визначає молодь як особливу групу суспільства віком від 14 до 28 років, якій з метою залучення до продуктивної суспільної праці в період початкового соціального становлення законодавством передбачаються додаткові, порівняно з іншими працівниками, пільги та гарантії щодо працевлаштування, професійного навчання та трудової діяльності. Н. Тихомиров, Е. Клопов до молоді відносять осіб, які не почали самостійну трудову діяльність і не створили власної сім'ї. В.Н. Боряз вказує, що вікові межі молоді від 14 до 35 років.

Остаточну відповідь на це питання дає законодавство, але також неоднозначну. Так, наприклад, згідно зі ст. 197 Кодексу законів про працю України, працездатною молоддю вважаються громадяни України віком від 15 до 28 років. Відповідно до Закону України „Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні”, молоддю визнаються громадяни України віком від 14 до 35 років. Останнє наведене визначення, на наш погляд, є найбільш точним та повинно бути загальноприйнятим.

Дієвою формою підтримки молодіжної зайнятості могло б бути працевлаштування молодих безробітних громадян шляхом надання роботодавцю дотацій за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Це повинно стимулювати роботодавців узяти молоду людину, яка згодом зможе закріпитися на виробництві і стати по-справжньому кваліфікованим фахівцем. З метою забезпечення додаткових гарантій зайнятості молоді було прийнято Закон України „Про забезпечення молоді, що отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю”, що набув чинності з 1 січня 2008 р. Для реалізації даного закону затверджена Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 2008 р. №223 „Деякі питання надання роботодавцям дотації для забезпечення молоді першим робочим місцем”, де визначений перелік професій і спеціальностей, за якими роботодавцю може надаватися дотація у разі забезпечення молоді першим робочим місцем робітничих спеціальностей.

Це, звісно, гідний крок, але не таємниця, що за статистичними даними центрами зайнятості було зареєстровано випускників ВНЗ як таких, що шукають роботу, 36–38 тис. осіб. Серед випускників більшість становлять молоді люди, що навчалися за такими напрямками, як освіта, медицина, економіка, комерція та підприємництво, правознавство.

На нашу думку, рішенням деяких із перелічених проблем могло б стати впровадження та стимулювання державних програм „Молодіжне підприємництво”, створення окремих соціальних пакетів, в основу яких входило б надання пільгових державних кредитів на придбання житла, надання одноразової допомоги при переїзді на постійне місце проживання в сільську місцевість. Немає сумніву, що впровадження та розвиток таких програм державою і всебічне сприяння їм є важливим заходом у поліпшенні зайнятості молоді.

Допомога молодим людям правильно почати свою трудову діяльність сприяє забезпеченню їх успішного руху на шляху до гідної праці. Чим більше часу витрачається для того, щоб стати на цей шлях, тим складнішою стає ця проблема, особливо якщо такий шлях взагалі відсутній.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Ярошенко О.М. Проблеми та перспективи правового регулювання зайнятості та праці молоді / О.М. Ярошенко // Вісник Академії правових наук України. – 2004. – №4. – С. 205–13.
3. Щотова Ю.М. Правове регулювання працевлаштування молоді в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.05 „Трудове право; право трудового забезпечення” / Ю.М. Щотова. – Х., – 2006. – 19 с
4. Реус О.С. Правове регулювання трудової діяльності неповнолітніх в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.05 „Трудове право; право трудового забезпечення” / О.С. Реус. – Х., 2003. – 19 с
5. Венедіктов В.С. До трудового статусу неповнолітніх в Україні: стан та юридичні гарантії / В.С. Венедіктов // Вісник Національного університету внутрішніх справ. 2003. – Спецвипуск. – С. 126–144.
6. Кодекс законів про працю України : за станом на 1 лип. 2008 р. - Х.: Одіссей, 2008. – 156 с.
7. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: закон України від 5 лют. 1993 р. №2998-ХП // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №16. – Ст. 167.